

Beleidsnota Sociale Basis (concept uitgangspunten)

Een visie op de Sociale Basis

Inleiding

Aanleiding en doelstelling

De gemeente Waadhoeke bestaat uit één stad en veertig dorpen waarin we gezamenlijk zorg dragen voor gelukkige, gezonde en veerkrachtige inwoners. We willen dat onze inwoners dichtbij kunnen terugvallen op een sterke sociale basis. Deze visie schetst de ambitie en koers voor de komende jaren.

Definitie van de Sociale Basis in de gemeente Waadhoeke

Er is landelijk geen vaste definitie afgesproken voor Sociale Basis. Vanuit verschillende partijen en domeinen worden in hoofdlijnen dezelfde definities gehanteerd. Voor gemeente Waadhoeke is in deze visie een aangescherpte definitie opgenomen. Deze definitie past bij de context van Waadhoeke en is opgesteld naar aanleiding van overleg met diverse organisaties die nauw betrokken zijn bij het versterken van de sociale basis.

Definitie

De sociale basis is het collectieve vermogen van individuen, gemeenschappen en organisaties dat gezamenlijk bijdraagt aan het welzijn, de veerkracht en de cohesie van een samenleving. Binnen de sociale basis worden drie, deels overlappende en met elkaar verbonden, niveaus onderscheiden:

- Persoonlijk (informeel): de inwoner en het vermogen om zichzelf te ontwikkelen, talenten te benutten en zelfstandig problemen op te lossen met diens persoonlijke netwerk;
- Gemeenschappelijk (georganiseerd informeel): informele netwerken binnen een wijk, buurt of dorp, waar inwoners elkaar ontmoeten, ondersteunen en uitdagen, zoals buurt-, sport- en cultuurverenigingen, clubs en inwonersinitiatieven;
- Institutioneel (georganiseerd formeel): georganiseerde professionele organisaties en voorzieningen die inwoners extra hulp bieden. Dit zijn collectieve en laagdrempelige voorzieningen en accommodaties waarvan iedere inwoner gebruik kan maken.

Kortom: de sociale basis is een balans van persoonlijke verantwoordelijkheid, gemeenschapsgerichte samenwerking en professionele ondersteuning. De focus ligt op het voorliggend veld en is gericht op het meedoen van inwoners.

Op weg naar integraal beleid

De visie Sociale Basis heeft veel raakvlakken met bestaand beleid. We hebben het dan onder ander over onderstaande beleidsthema's:

- Gezondheidsbeleid
- Sportbeleid
- Dorps- en buurthuizenbeleid
- Cultuurbeleid
- Accommodatiebeleid
- Sociaal domein (Wmo/Participatie/Jeugdwet)
- Duurzaamheid
- Bestaanszekerheid

In de definitieve uitwerking van de beleidsnota worden de raakvlakken van bovengenoemde beleidsthema's en hoe deze zich verhouden tot de sociale basis nader uitgewerkt.

Gezond en Actief Leven Akkoord en Integraal Zorgakkoord

De sociale basis speelt een belangrijke rol binnen zowel het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) als het Integraal Zorgakkoord (IZA). Beide akkoorden hebben als doel om de zorg en het welzijn in Nederland te verbeteren, maar ze benaderen dit vanuit verschillende invalshoeken.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA): Het GALA richt zich specifiek op het bevorderen van een gezonde levensstijl en het voorkomen van gezondheidsproblemen. Het wil de sociale basis versterken door een bredere verantwoordelijkheid te creëren voor gezondheid, niet alleen in de zorg, maar ook in bijvoorbeeld het onderwijs, het bedrijfsleven en het lokale beleid. De nadruk ligt hier op het stimuleren van gezonde keuzes en het verbeteren van de leefomgeving, zodat mensen een gezond en actief leven kunnen leiden. Het GALA erkent de belangrijke rol van de sociale basis als bron van gezondheid, bijvoorbeeld door het versterken van sociale netwerken, buurtinitiatieven en lokale voorzieningen.

Integraal Zorgakkoord (IZA): Het IZA is meer gericht op de organisatie en financiering van de zorg in Nederland, met een focus op de toekomstbestendigheid van het zorgsysteem. Het IZA heeft als doel de zorg zo in te richten dat het goed aansluit bij de behoeften van de bevolking, met oog voor de vergrijzing, de toename van chronische ziekten en de toenemende druk op de zorgprofessionals. Het IZA gaat ook in op de samenwerking tussen zorg en de sociale basis. De integratie van zorg met sociale initiatieven, zoals buurtzorg en sociaal werk, wordt gezien als essentieel om zorgkosten te beheersen en om preventie en vroegsignalering te bevorderen.

Relatie tussen Sociale Basis, GALA en IZA:

- Zowel het GALA als het IZA erkennen dat een sterke sociale basis essentieel is voor het verbeteren van de gezondheid en het welzijn van de Nederlandse bevolking.
- Beide akkoorden proberen de zorgsector te ontlasten door meer aandacht te geven aan preventie en zorg dichtbij huis, waarbij het versterken van de sociale basis een centraal punt is. Het idee is om zorg en welzijn niet los van elkaar te zien, maar als een geïntegreerd geheel waar de gemeenschap actief bij betrokken wordt.
- Het huidige zorgstelsel is op een langere termijn niet houdbaar. Door te investeren in preventieve maatregelen en vroegtijdige ondersteuning binnen de sociale basis, zou de druk op de zorgsector moeten worden verminderd. Dit betekent dat minder mensen in een later stadium duurdere zorg nodig hebben, wat helpt om de totale zorgkosten te beheersen en het zorgstelsel betaalbaar te houden.

Analyse en ontwikkelingen

- De grijze druk neemt toe in Nederland. Uit cijfers van het NJI en CBS blijkt dat de grijze druk de afgelopen jaren in Friesland en gemeente Waadhoeke nog sneller stijgt dan in de rest van Nederland. In Nederland is de grijze druk inmiddels 34,9% terwijl dit in Friesland al 41,4% is en in gemeente Waadhoeke zelfs 43,1%.
- Het toenemen van de grijze druk houdt in dat er steeds meer personen van 65 jaar en ouder zijn ten opzichte van het aantal personen tussen de 20 en 65 jaar. De gevolgen hiervan zijn een toenemende zorgvraag van kwetsbare ouderen en complexere zorgbehoeften. Dit voert de reeds bestaande druk op het zorgpersoneel verder op.
- Een ander gevolg hiervan is dat het mantelzorg potentieel afneemt. Richting 2030 zal het aantal mantelzorgers per hulpbehoevende inwoner afnemen van vijftien naar 10 personen (SCP).
- Tot 2060 blijven de zorguitgaven naar verwachting stijgen. Bij ongewijzigd beleid zullen de kosten gemiddeld met ongeveer 2,8 procent per jaar toenemen ([Toekomstverkenning zorguitgaven 2015-2060, 2020](#)).
- De gemiddelde zorgkosten in Friesland zijn 96 euro (4%) hoger dan het Nederlands gemiddelde (Regioplan Friesland).

- Het aandeel inwoners van Friesland dat (heel) veel stress ervaart en een matig of hoog risico op angst en depressie heeft neemt toe. Dit geldt met name voor jongeren (Planbureau Fryslan).
- Eenzaamheid neemt steeds verder toe. Dit is een ontwikkeling die landelijk speelt, niet alleen bij ouderen, maar ook bij jongeren (CBS en NJI).
- Er is een toenemend aantal inwoners met psychosociale problematiek (zoals stress, somberheid, slaapproblemen, eenzaamheid etc.) dat bij de huisarts komt, waardoor de druk op de huisartsenzorg toeneemt.
- Ondanks dat de ervaren gezondheid van Friese inwoners hoger ligt dan het landelijk gemiddelde is er wel een dalende trend te zien in de ervaren gezondheid (Regioplan Fryslan).
- Binnen de dorpen en buurten in gemeente Waadhoeke zijn grote verschillen. Het gaat hierbij om het aantal inwoners, de faciliteiten en het sport- en activiteitsaanbod. Als gevolg daarvan is de sociale basis in het ene dorp sterker dan het andere.
- De individualisering in Nederland leidt tot meer persoonlijke vrijheid en autonomie, maar dit kan ook resulteren in grotere afstanden tussen mensen en een vermindering van sociale cohesie (SCP).
- Er is een stijgende vraag naar vrijwilligers en afname van het aantal vrijwilligers (Planbureau Fryslan).

Uit de beschreven ontwikkelingen blijkt dat er behoefte is aan een sterke sociale basis zowel nu als in de toekomst. Concreet betekent dit dat we moeten inzetten op het zoveel mogelijk voorkomen van een zorgvraag en ervoor moeten zorgen dat lichte ondersteuningsvragen en problemen, die nu vaak terechtkomen in de formele zorg, in de toekomst kunnen opgelost binnen de gemeenschap (de mienskip), eventueel met ondersteuning vanuit het sociale domein.

Wat is de rol van de gemeente?

De gemeente heeft als taak om samen te werken met inwoners en partners om de sociale basis vorm te geven. Dit kan als opdrachtgever, regisseur of uitvoerder. De rol van de gemeente is bij ieder beleidsdoel én niveau anders. Voor de sociale basis wil de gemeente de regie zoveel mogelijk bij de inwoners leggen. De gemeente faciliteert hierin door de basisvoorzieningen op orde te krijgen. Waar dat niet toereikend is, kan de gemeente stimuleren en ondersteunen waar nodig.

Leidende principes

Preventie - Preventie binnen de sociale basis omvat proactieve maatregelen om sociale problemen te voorkomen of te verminderen. Dit gebeurt door het versterken van sociale netwerken, het bevorderen van welzijn en inclusie, en het vroegtijdig signaleren van risico's. Het doel is om eigen kracht en sociale verbinding te versterken, zodat mensen minder afhankelijk worden van formele zorg.

Gebiedsgericht werken - In ieder(e) dorp en buurt in Waadhoeke ziet de sociale basis er anders uit. Beleid en uitvoering stemmen we daarom af op de lokale situatie. De samenwerking met betrokken inwoners en organisaties in een dorp of buurt heeft een centrale rol (elke regio telt). Bij het gebiedsgericht werken is tevens aandacht voor spreiding van voorzieningen en draagvlak vanuit de gemeenschap.

Positieve gezondheid - Positieve gezondheid gaat verder dan de afwezigheid van ziekte en kijkt naar fysieke, mentale, sociale en zingevingaspecten van welzijn. De sociale basis, zoals sociale netwerken, economische omstandigheden en toegang tot zorg, speelt een cruciale rol in gezondheid. Sterke sociale netwerken en goede levensomstandigheden bevorderen positieve gezondheid door stress te verminderen, steun te bieden en de algehele kwaliteit van leven te verbeteren. Kortom, een stabiele sociale basis ondersteunt het bereiken van positieve gezondheid.

Vanuit de aangescherpte definitie en de belangrijkste ontwikkelingen, in combinatie met onze leidende principes, zijn drie beleidsdoelen geformuleerd die richtinggevend zijn voor een sterke en inclusieve sociale basis. Het betreft hier de volgende beleidsdoelen:

- Dichtbij ontmoeten
- Iedereen kan talenten ontwikkelen en meedoen
- Inwoners functioneren zelfstandig

Deze zijn in het volgende hoofdstuk uitgewerkt.

Beleidsdoelen

1. Dichtbij ontmoeten

In Waadhoeke is de drempel tot ontmoeten zo laag mogelijk. Alle inwoners kunnen dichtbij en toegankelijk ontmoeten, ontspannen en bewegen. Een plek in de buurt waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten is de basis voor een fijn leven (met elkaar). Wanneer er een sterke sociale basis is, zijn mensen beter in staat om samenredzaam te handelen, omdat ze al een netwerk van vertrouwde mensen hebben waarop ze kunnen terugvallen. Ook wordt eenzaamheid hiermee zoveel mogelijk voorkomen en vroegtijdig herkend. Waar dat netwerk (om elkaar te ontmoeten) niet toereikend is, kan de gemeente een rol vervullen.

Wat willen we bereiken?

1. Inwoners zetten zich in voor elkaar, hun wijk of dorp.
2. Er is ruimte voor initiatieven van inwoners en maatschappelijke projecten.
3. Inclusiviteit: iedereen moet zo veel mogelijk en naar eigen behoefte kunnen meedoen.
4. Voor iedereen zijn er laagdrempelige plekken om te ontmoeten.

Hoe willen we dit bereiken?

- Door uitvoering te geven aan bestaand en nieuw beleid (zoals dorpshuizenbeleid en accommodatiebeleid).
- Bestaande platforms van de gemeente en ketenpartners optimaal inzetten en meer onder de aandacht brengen (bijvoorbeeld WatWaarWaadhoeke en 'Dag!enDoen!') bij inwoners.
- In de gemeente Waadhoeke is er passend aanbod ten behoeve van het verminderen of zelfs voorkomen van eenzaamheid en andere sociale problematiek. Informeel als het kan, formeel als het moet.

2. Iedereen kan talenten ontwikkelen en meedoen

In gemeente Waadhoeke is een gevarieerd aanbod op het gebied van cultuur, welzijn, sport en zinvolle daginvulling. Dit maakt de gemeente een fijne plek om te wonen en te leven. Door deel te nemen aan activiteiten blijven inwoners actief en betrokken bij de samenleving. Dit draagt bij aan een gezonde leefstijl, talentontwikkeling en een levendige gemeenschap voor jong en oud. De gemeente werkt hierbij samen met aanbieders van activiteiten en voorzieningen om elkaar te versterken.

Wat willen we bereiken?

1. Inwoners kunnen naar behoefte meedoen in de samenleving.
2. Iedereen kan deelnemen aan sport en cultuur.
3. Veerkrachtige jongeren.

Hoe willen we dit bereiken?

- Door uitvoering van bestaand en nieuw beleid (zoals sportbeleid, cultuurbeleid en de uitvoeringsagenda inclusie en diversiteit).
- Inzetten en beweeg- en cultuurprogramma's (bijvoorbeeld Gratis Aktyf Waadhoeke).
- Actief samenwerken met ketenpartners om activiteiten te organiseren die voor jongeren relevant en aansprekend zijn (ketenaanpak jeugd).
- Het stimuleren van een zinvolle daginvulling naar ieders mogelijkheden en behoeften in samenwerking met ketenpartners.

3. Inwoners functioneren zelfstandig

De gemeente heeft, samen met welzijnsorganisaties en andere maatschappelijke partners, een gezamenlijke verantwoordelijkheid in het signaleren en oplossen van hulpvragen vanuit haar inwoners. Daarbij worden inwoners gestimuleerd om zoveel mogelijk zelfstandig beslissingen te nemen en problemen op te lossen. Veel mensen hebben deze vaardigheden en het netwerk om dit zelfstandig te doen, maar sommige mensen hebben hierbij tijdelijk of langdurig ondersteuning nodig. Mensen, die daar behoefte aan hebben, worden geholpen hun eigen regie te behouden en problemen zoveel mogelijk op te lossen binnen het persoonlijke netwerk.

Wat willen we bereiken?

1. Vergroten van de zelfredzaamheid van onze inwoners (veerkrachtig en weerbaar)
2. Vergroten van de (basis)vaardigheden van kwetsbare groepen
3. Er is passend aanbod, zodat zwaardere vormen van zorg zoveel mogelijk voorkomen of uitgesteld kunnen worden.

Hoe willen we dit bereiken?

- Uitvoering geven aan het bestaande beleid (zoals mantelzorgbeleid, gezondheidsbeleid en sociaal domein).
- Ondersteunen van maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan zelf- en samenredzaamheid (zoals Maatjesprojecten en Digi-taalhuis).
- Contracten en overeenkomsten met welzijnsorganisaties, woningcorporaties, bibliotheken en andere maatschappelijke organisaties en ketenpartners naleven en aanscherpen waar nodig.
- Kennisdeling onder inwoners en verenigingen verbeteren over maatschappelijke initiatieven.
- Gebiedsteam werkt lokaal en is aanwezig op meerdere vindplaatsen zoals bijvoorbeeld in dorpshuizen en op scholen.
- Er is laagdrempelig (mentaal) zorg- en ondersteuningsaanbod.

Naast de beschreven acties over hoe wij uitvoering willen geven aan de beleidsdoelen zijn er nog enkele algemene uitgangspunten die gelden voor alle beleidsdoelen.

- Bij bestaand en nieuw beleid in het sociale en fysieke domein vormt de sociale basis één van de uitgangspunten.
- Bestaande (financiële) regelingen inzetten.
- Onderzoeken of het huidige instrumentarium ten behoeve van de sociale basis voldoet.

Participatie en procesaanpak

Bij de totstandkoming van deze visie zijn gesprekken gevoerd met verschillende organisaties die nauw betrokken zijn bij de sociale basis in Waadhoeke. Daarnaast is een publiekssessie georganiseerd met inwoners, dorpshuizen, verenigingen en maatschappelijke organisaties. De gesprekken, en daarbij opgehaalde informatie, heeft bijgedragen aan het opstellen van de beleidsdoelen. In de bijlage is het verslag van de publiekssessie bijgevoegd. Tot slot is een interne ambtelijke werkgroep opgericht om de samenhang tussen verschillende beleidsdomeinen te waarborgen en het beleid vorm te geven.

Bijlage

Verslag Publiekssessie 4 februari 2025 Sociale Basis beleid

